

Μελέται ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Παγκοσμίου Οἰκονομίας

Ο ΦΑΣΙΣΜΟΣ ΒΑΣΕΙ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΟΥ MUSSOLINI : LA DOTTRINA DEL FASCISMO

Ἑπο

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Σ. ΒΕΖΑΝΗ

Ἡ «Ἐπιθεώρησις Κοινωνικῆς καὶ Δημοσίας Οἰκονομικῆς» κρίνει σκόπιμον, ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὸ περὶ «Ἐθνικοσοσιαλισμοῦ» ἄρθρον, νὰ δώσῃ σύντομον περίληψιν τῶν θεμελιωδῶν ιδεῶν τοῦ Φασισμοῦ, ὅπως αὗται ἐκτίθενται εἰς σχετικὸν ἄρθρον τοῦ Μουσσολίνι ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἱταλικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ. Τοιοῦτοτρόπως ὁ ἀναγνώστης μας θὰ ἔχῃ ἐν συντομίᾳ τὴν πνευματικὴν βάσιν καὶ τῶν δύο σημερινῶν φασιστικῶν καὶ ἀντιδημοκρατικῶν καθεστώτων καὶ θὰ δυνηθῇ νὰ κρίνῃ τὰς μεταξὺ αὐτῶν ὑπαρχούσας κοσμοθεωρητικὰς ὁμοιότητας καὶ διαφοράς.

Ἡ βαθυστόχαστος αὐτὴ μελέτη τοῦ Μουσσολίνι, ἣτις ἀποτελεῖ ἀνατύπωσιν ἄρθρου ἐν τῇ Ἱταλικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ, δίδει εἰς εἴκοσι τρεῖς σελίδας τὰς μεγάλας πνευματικὰς γραμμάς τοῦ Φασισμοῦ. Δεῖγμα καὶ αὐτὸ τῆς μεγαλοφυΐας του, κατῶρθωσεν ὁ Duce νὰ δώσῃ εἰς ἐλαχίστας σελίδας ἐκεῖνα τὰ ὅποια ἄλλοι θὰ ἐξέφραζον εἰς τόμους. Ἡ μελέτη διαιρεῖται εἰς δύο μέρη : α) εἰς τὰς «θεμελιώδεις ιδέας», β) εἰς τὴν «πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν διδασκαλίαν». Εἰς τὸ δεύτερον μέρος γίνεται μία εὐρυτέρα ἀνάπτυξις τῶν ιδεῶν τοῦ πρώτου μέρους καὶ τῶν ἐφαρμογῶν των ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ἐπιπέδου.

Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Μουσσολίνι, ὅπερ θὰ ἀναλύσωμεν λεπτομερῶς βάσει τῶν ἀνωτέρω τεθεισῶν ἀρχῶν, θὰ ἀπαντήσωμεν δύο διαφόρους κατευθύνσεις. Ἡ μία κατεύθυνσις τῆς διδασκαλίας του ἀφορᾷ τοὺς ὑποτελεῖς τοῦ Φασισμοῦ, πρὸς τοὺς ὁποίους θέλει νὰ δώσῃ μίαν ἀντικειμενικὴν βάσιν διὰ τὴν πειθαρχίαν καὶ τὰς θυσίας ἅς ἀπαιτεῖ παρ' αὐτῶν. Ἡ ἄλλη

ὄψεις καὶ ἡ ἄλλη πλευρὰ τοῦ ἄρθρου ἀποτελεῖ τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐσωτερικῆς πίστεως τοῦ Φασισμοῦ, ἀποτελεῖ τὴν καθαυτὸ ἰδεολογίαν τοῦ Φασισμοῦ. Ἀπέναντι λοιπὸν τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον παριστᾷ τὴν σημαντικωτάτην βίβλον καὶ συγχρόνως τὸ περιεκτικώτατον εὐαγγέλιον (σελ. 23) τοῦ Φασισμοῦ, ἐγείρεται ἡ ἀπαίτησις νὰ ἐκκαθαρισθῇ ἡ ἐσωτερικὴ ἔναντι τῆς ἀπλῆς ἐξωτερικῆς ἰδεολογίας καὶ νὰ διαγραφοῦν τὰ ὄρια ἀμφοτέρων.

Κατ' ἀρχὴν ὁ Μουσσολίνι τονίζει ὅτι ὁ Φασισμὸς εἶναι πολιτικὸν σύστημα, πηγάζον ἀπὸ ὠρισμένας ἱστορικὰς περιστάσεις καὶ συνθήκας καὶ συνεπῶς προσδεδεμένον εἰς τὸν **χῶρον** καὶ τὸν **χρόνον**. Ἀφ' ἑτέρου ὅμως εἶναι πνευματικὴ ὄντοτης, ἀνεξάρτητος χώρου καὶ χρόνου (1).

Ὡς τοιαύτη πνευματικὴ ὄντοτης εἶναι συνδεδεμένη μὲ ἄλλας διδασκαλίας πνευματικὰς, ἀποτελοῦσα μὲ αὐτὰς ἓν σύνολον ὀργανικόν. Τοιουτοτρόπως ὁ φασισμὸς ὡς πολιτικὸν σύστημα, ὡς σύνολον πολιτικῶν ἰδεῶν, στηρίζεται εἰς μίαν φιλοσοφίαν, εἰς μίαν μεταφυσικὴν ὀρθότερον, ἀντλῶν ἐκεῖθεν τὸ κῦρὸς του. Ἡ τοιαύτη ὅμως στροφή ἀποτελεῖ προφανῶς ἐξωτερικὴν ἰδεολογίαν, προσπάθειαν στηρίξεως τοῦ φασισμοῦ εἰς προϋπαρχούσας ἰδεολογίας ὄχι τὴν καθαυτὸ πίστιν, τὴν ἐσωτερικὴν ἰδεολογίαν τοῦ Φασισμοῦ. Ἡ πνευματικὴ θεωρία ἐφ' ἧς ἐδράζεται ὁ Φασισμὸς διδάσκει κατὰ τὸν Μουσσολίνι ὅτι ὁ κόσμος δὲν εἶναι ὁ κόσμος τῶν αἰσθήσεων, ὅστις θὰ ἐδικαιολόγει μίαν καθαρῶς ἡδονιστικὴν καὶ εὐδαιμονιστικὴν συμπεριφορὰν τῶν ἀνθρώπων. Ὅπισθεν τῆς ὕλης ὑπάρχει τὸ πνεῦμα, τὸ ὁποῖον συνενώνει τὰ ἄτομα μιᾶς κοινωνίας ἐν χώρῳ καὶ χρόνῳ διὰ τῆς παραδόσεως καὶ διὰ κοινῶν πνευματικῶν δεσμῶν καὶ διδάσκει ὅτι αἱ αἰσθήσεις καὶ αἱ ὑλικάι εὐχαριστήσεις δὲν εἶναι τὸ πᾶν, ἀλλ' ὅτι μόνον διὰ τῆς ἀπαρνήσεως αὐτῶν κατορθώνει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐλευθερωθῇ τῶν χωρικῶν καὶ χρονικῶν δεσμῶν του καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ ὑπαρξιν καὶ ζωὴν (2).

Ἡ ἀντίληψις αὕτη δὲν ἀνήκει εἰς τὴν ἰδεολογίαν τοῦ Φασισμοῦ, ἥτις, ὡς ἀνωτέρω ἐξετέθη, ἐκτιμᾷ κατὰ βάσιν τόσον τὴν ὕλην ὅσον καὶ τὸ πνεῦμα καὶ θεωρεῖ τὸ σῶμα ἰσάξιον πρὸς τὴν ψυχὴν. Τοῦναντίον ἀποτελεῖ οὐσιῶδες τμῆμα τῆς ἐξωτερικῆς ἰδεολογίας τοῦ Φασισμοῦ τῆς προσπαθείας του νὰ ἀποκτήσῃ καὶ νὰ διατηρήσῃ ὀπαδούς. Ἡ ἰδέα τῆς πνευματικότητος τοῦ Φασισμοῦ καὶ τῆς ἀπολύτου ὑπεραξίας τοῦ πνεύματος ἔναντι τοῦ σώματος ἀφ' ἑνὸς εἶναι χρήσιμος εἰς τὸν ἀγωνιζόμενον νὰ κατακτήσῃ τὴν ἀρχὴν Φασισμόν, διότι προσπαθεῖ ν' ἀποσπάσῃ τοὺς ἀνθρώπους

ἀπὸ τὰς ὑλικὰς καὶ οἰκονομικὰς διαμάχας καὶ νὰ τοὺς στρέψη πρὸς κάτι τὸ πνευματικώτερον, ἀφ' ἑτέρου εἶναι χρήσιμος ὡς κίνητρον τῶν ὑποτελῶν τοῦ ἀποκτήσαντος ἤδη τὴν ἀρχὴν τοῦ Φασισμοῦ, ὅστις ὡς ἀντάλλαγμα τῆς τυφλῆς πειθαρχίας καὶ τῶν θυσιῶν ἅς ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὸν ὑποτελεῖ δὲν δύναται νὰ τοῦ προσφέρῃ τίποτε ἄλλο ἢ μίαν μεταφυσικὴν παρηγορίαν, διότι ὑλικὰ ὀφέλη οὔτε δύναται οὔτε θέλει νὰ παράσχη.

Ἐὰν ἡ 1 καὶ ἡ 2 παράγραφος ἀποτελοῦν ἐξωτερικὴν ἰδεολογίαν, ἡ τρίτη παράγραφος ὁδηγεῖ κατ' εὐθειᾶν εἰς τὸ ἰδεολογικὸν κέντρον τοῦ Φασισμοῦ. Εἰς τὴν παράγραφον αὐτὴν ἀναπτύσσει ὁ Μουσσολίνι τὴν θέσιν τοῦ Φασισμοῦ ἔναντι τοῦ ὑλιστικοῦ θετικισμοῦ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὅστις ἔθετε τὸ κέντρον τῆς ζωῆς ἐκτὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς νόμους προφανεῖς καὶ συνθήκας ἀνεξαρτήτους τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως. (2)

Ὁ Φασισμὸς ἀποτελεῖ τὸν ἀντίποδα ἐνὸς τοιοῦτου θετικισμοῦ, θεωρῶν τὴν ζωὴν ἕνα ἀγῶνα τοῦ ὁποίου ἡ ἔκβασις ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν δόσιν ἐνεργείας ἣν ἔχει. «Il fascismo vuole l' homo attivo e impegnato chell' azione con tutte le sue energie». (Ὁ φασισμὸς θέλει τὸν ἄνθρωπον ἐνεργητικὸν καὶ ὑπόχρεων πρὸς δρᾶσιν, μὲ ὅλας τοὺς δυνάμεις). Τὸ αὐτὸ ἰσχύει διὰ τὰ ἔθνη καὶ τὴν ἀνθρωπότητα. Ἡ ἐργασία δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἢ τμῆμα τοῦ ἀγῶνος τῆς ζωῆς, ἀφορῶσα εἰδικῶς τὸν ἀγῶνα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν φύσιν. (3)

Ὁ Φασισμὸς, ἐνῶ εἶναι ἐχθρὸς τοῦ θετικισμοῦ, εἶναι συγχρόνως θετικὸς, ἀφοῦ λαμβάνει ὡς βᾶσιν τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν δρᾶσίν του. Εἰς τὰς παραγράφους 4 καὶ 5 ἐπανέρχεται ὁ Μουσσολίνι εἰς τὸ ἀρχικὸν σημεῖον ἐκκινήσεως περὶ πνευματικότητος τοῦ Φασισμοῦ, δηλῶν ὅτι ὁ φασισμὸς συμβιβάζεται καὶ στηρίζεται τόσον εἰς τὴν θρησκείαν, ἣτις ἀποτελεῖ τὴν ἀνωτάτην ἀλήθειαν, ὅσον καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν, ἣτις σημαίνει τὴν ἐνότητα τῶν ἀτόμων ἐν χώρῳ καὶ χρόνῳ. Ἡ φράσις τοῦ Μουσσολίνι «Fuori della storia l' uomo é nulla» (4) (ἐκτὸς τῆς ἱστορίας ὁ ἄνθρωπος εἶναι μηδέν), παρ' ὅλην τὴν ἐντυπωσιακὴν μορφήν, δὲν ἀποτελεῖ ἄρθρον πίστεως τοῦ Φασισμοῦ, ἀλλ' ἀνήκει εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἰδεολογίαν, καὶ τὰς φράσεις αἵτινες προορίζονται δι' «ἐξωτερικὴν» κατανάλωσιν καὶ προπαγάνδαν. Ὑπὸ τὸ αὐτὸ πρῖσμα δέον νὰ κριθοῦν αἱ δηλώσεις του περὶ ἀξίας τῆς παραδόσεως, τῶν ἐθίμων, τῶν τοπικῶν στολῶν κλπ. Ὅλα αὐτὰ ἔχουν ἀξίαν διὰ τὸν Φασισμὸν ἐφ' ὅσον τυχὸν δὲν ἀντιβαίνουν εἰς θελήσεις τοῦ ἰδίου ἀνωτέρας τάξεως, ὅποτε σαρώνονται ἀμέσως, θεωρούμεναι ὡς «ἐχθρικαί» πρὸς

τὸν Φασισμόν. Ἐκ τῆν πνευματικὴν αὐτὴν ἰδεολογίαν, ἥτις ἐν ὀνόματι τοῦ «πραγματικοῦ» πνευματικοῦ ἀτόμου περιορίζει τὸ ὑλικὸν καὶ σωματικὸν ἄτομον (ὅπερ συνήθως ὀνομάζεται ἀπλῶς ἄτομον), προκύπτει μοιραίως ὁ ἀντιατομισμὸς τοῦ Φασισμού, ὅστις τόσον θαυμασίως διατυποῦται εἰς τὴν 7ην παράγραφον. Ὁ ἀντιατομισμὸς τοῦ Φασισμού λαμβάνει κυρίως τὴν μορφήν τοῦ ἀντιφιλελευθερισμοῦ καὶ τῆς καταφάσεως τοῦ Κράτους ὅπερ ἀντιτίθεται εἰς τὸ ἄτομον. Τοῦναντίον ὁ Φασισμὸς εἶναι ἀτομιστικὸς, ἐφ' ὅσον τὸ ἄτομον συμβιβάζεται μὲ τὸ Κράτος, ἐφ' ὅσον δηλ. πρόκειται περὶ τοῦ πνευματικοῦ ἀτόμου, κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ Μουσσολίνι, ὄχι τοῦ ψυχοφυσικοῦ. (4)

Τὴν πλήρη ἀνάπτυξιν τοῦ πνευματικοῦ ἀτόμου βοηθεῖ ὁ Φασισμὸς, ἀφοῦ καλλιεργεῖ τὴν ἰδέαν τοῦ κράτους, ἥτις ἀποτελεῖ πνευματικὴν ὄντοτητα, ἐξ ἧς ἀρύεται τὴν ὑπόστασιν τοῦ πνευματικὸν ἄτομον. «Il fascismo riafferma lo Stato come la realtà vera dell'individuo» (ὁ Φασισμὸς ἐπιβεβαιώνει καὶ θεωρεῖ τὸ κράτος ὡς τὴν ἀληθῆ πραγματικότητα τοῦ ἀτόμου). Ἀκριβῶς εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον τῆς διδασκαλίας φαίνεται ἡ διαφορὰ τῆς ἐσωτερικῆς ἀπὸ τῆς ἐξωτερικῆς ἰδεολογίας. Ὅταν ὁ Μουσσολίνι ἀπαιτεῖ τὴν ὑποταγὴν τοῦ ἀτόμου εἰς τὸ Κράτος, διότι τοῦτο ἀποτελεῖ ἀνωτέραν πνευματικὴν ὄντοτητα, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἀρύεται τὸ πνευματικὸν ἄτομον τὴν ἀξίαν του, εἶναι φανερόν ὅτι ἡ διδασκαλία αὕτη, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐλέχθη, ἀποτελεῖ μόνον προπαγανδιστικὴν διδασκαλίαν. Εἶναι ἄλλωστε φανερόν ὅτι, ἂν τὰ κοινὰ ἄτομα δυνατὸν νὰ ἀρύωνται ἀπὸ τὸ κράτος τὴν πνευματικὴν των ὑπαρξιν, δὲν δύναται νὰ συμβαίῃ τὸ αὐτὸ διὰ τὰ ἄτομα τὰ ἀποτελοῦντα τὸ Κράτος. Τοιοῦτοτρόπως ἔχομεν δύο κατηγορίας ἀτόμων: α) ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἀρύονται τὴν πνευματικὴν των ὑπαρξιν ἀπὸ τὸ Κράτος, β) ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸ Κράτος καὶ ἀρύονται τὴν πνευματικὴν των ὑπαρξιν ἀπὸ τὰ τρισβασθὰ τοῦ ἐνστίκτου ἢ τῆς θελήσεως των. Οἱ μὲν ἀποτελοῦν τοὺς ὑποτελεῖς τοῦ Φασισμού, οἱ δὲ τοὺς ὀπαδοὺς καὶ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ Φασισμού. Ἡ δὲ περὶ πνευματικότητος διδασκαλία εἶναι προφανὲς ὅτι ἀποτείνεται πρὸς τοὺς πρῶτους καὶ ὅτι δὲν ἔχει κανένα ἄλλον σκοπὸν παρὰ νὰ καταστήσῃ ἐλαφροτέραν οὕτως εἰπεῖν τὴν δουλείαν των. Ὅτι δὲ τὸ Κράτος δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ ἄτομα, τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ μόνον ἀναμφισβήτητον γεγονὸς διὰ μίαν εὐρείαν καὶ θετικὴν διάνοιαν ὡς ἡ τοῦ συγγραφέως τοῦ βιβλίου, ἀλλ' ἀποτελεῖ ἀσφαλῶς καὶ καθημερινὸν βίωμα ἐνὸς δικτάτορος τῆς σημασίας καὶ τῆς δυναμικότητος τοῦ Μουσσολίνι. Τὸ Κράτος εἶναι πνευμα-

τική ὄντοτης, ἐφ' ὅσον θεωρεῖται καὶ βλέπεται «ἐκ τῶν κάτω» ἀπὸ ὑποτελεῖς. Καθ' ἑαυτὸ βλέπόμενον καὶ θεωρούμενον δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἄτομα. Ἀπὸ τὴν ἀντιπαράταξιν ὅμως αὐτὴν τῆς ιδέας τοῦ Κράτους πρὸς τὴν ιδέαν τοῦ ψυχοφυσικοῦ Ἀτόμου, ἣτις ἀποτελεῖ κεντρικὴν ιδέαν ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ, προκύπτουν ἀναγκαστικῶς διάφοροι ἄλλαι συνέπειαι, αἵτινες ἀναπτύσσονται περαιτέρω. Ὅπως τὸ ἄτομον δὲν δύναται νὰ εἶναι αὐτοτελές, ἀλλ' ἀρύεται τὴν πνευματικὴν του ὑπόστασιν ἀπὸ τὸ Κράτος, οὕτω καὶ αἱ ὁμάδες ἀτόμων δὲν δύνανται νὰ ἔχουν αὐθυπαρξίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν ἐντὸς τοῦ Κράτους. Καὶ αὐταὶ ὀφείλουν νὰ ὑπόκεινται εἰς τὸ Κράτος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει ἀντλοῦν τὸ κῦρὸς των. (5)

Ταξικοὶ ἀγῶνες ἐντὸς τοῦ Κράτους καὶ συνδικᾶτα ἀνεξάρτητα αὐτοῦ καὶ ἐπιδιώκοντα ἰδίους σκοποὺς δὲν δύνανται νὰ συμβιβασθοῦν μὲ τὴν πνευματικότητα ἣν πρέπει νὰ ἔχουν ὅλαι αἱ ἐκφάνσεις τοῦ κοινωνικοῦ βίου, αἵτινες ἀπολήγουν εἰς τὸ Κράτος. Τί εἶναι ὅμως τὸ Κράτος; Τὸ ζήτημα τοῦτο λύει μὲ θαυμαστὴν γλαφυρότητα ἡ 8η παράγραφος. Τὸ Κράτος δὲν εἶναι οὔτε ἀριθμὸς ἀτόμων οὔτε ἡ πλειονότης τῶν ἀτόμων ἐντὸς μιᾶς κοινωνίας. Διὰ τοῦτο εἶναι ὁ Φασισμὸς ἐναντίον τῆς Δημοκρατίας, ὡς γνώμης τῶν περισσοτέρων, ἣτις δὲν κάμει τίποτε ἄλλο ἢ νὰ ἰσοπεδῶνῃ τὰ πάντα εἰς τὸ ὕψος τῶν πολλῶν. Τὸ Κράτος δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ μία ὁμὰς ἀνθρώπων, ἣτις ἔχει ἐνοποιηθῆ ἀπὸ μίαν ιδέαν, ἣτις εἶναι **θέλησις πρὸς ὑπαρξιν καὶ ἐπικράτησιν**: συνείδησις ἑαυτῆς καὶ προσωπικότης (5—6). Τὴν προσωπικότητα αὐτὴν τῆς ὁμάδος ἡ τῆς φυλῆς ἐγκολποῦνται ὀλίγοι ἢ εἷς καὶ προσπαθοῦν νὰ τὴν καταστήσουν κτῆμα ὄλων τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ Φασισμὸς δύναται νὰ θεωρηθῆ καὶ ὡς δημοκρατικός, ἂν μὲ τὸν ὄρον «δημοκρατία» ἐννοήσωμεν τὴν ποιοτικὴν αὐτὴν δημοκρατίαν ἣτις ταυτίζεται μὲ τὰς πνευματικὰς αὐτὰς ιδέας καὶ ἐπιδιώξεις. Ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέρουσα ἀπὸ ἀπόψεως θεωρίας τοῦ Φασισμοῦ εἶναι ἡ 10η παράγραφος τοῦ 1ου μέρους, ὅπου ὁ Μουσσολίνι κηρύσσει ὅτι τὸ Κράτος ὡς πνευματικὴ ὄντοτης δέον νὰ μὴ συγχυσθῆ μὲ τὸ Ἔθνος, τὸ ὁποῖον, συμφώνως μὲ τὰς παλαιὰς θεωρίας τοῦ 19ου αἰῶνος, ἐθεωρεῖτο ἡ βᾶσις τοῦ Κράτους καὶ ὁ δημιουργὸς του. Τὸ Κράτος εἶναι διὰ τὸν Μουσσολίνι ὁ δημιουργὸς τοῦ Ἔθνους, διότι τὸ Ἔθνος δὲν στηρίζεται οὔτε εἰς τὴν φυλὴν οὔτε εἰς τὴν πατρίδα, ἀλλ' εἰς τὸ Κράτος, εἰς τὴν θέλησιν μιᾶς ὁμάδος ἀνθρώπων πρὸς ὑπαρξιν καὶ ἐπικράτησιν. Τὸ Ἔθνος εἶναι μία ἀσυνείδητος καὶ παθητικὴ κατάστασις ἐνὸς λαοῦ, ἣτις μόνον

διὰ τοῦ Κράτους, διὰ τῆς συνειδητῆς δηλ. θελήσεως πρὸς ὑπαρξιν καὶ ἐπικράτησιν δημιουργεῖται. Τὸ δικαίωμα τοῦ Ἔθνους διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν του δὲν ἀποτελεῖ δικαίωμα ὡς τὸ ἀντιλαμβάνονται οἱ θεωρητικοὶ τοῦ φυσικοῦ δικαίου, ἀλλὰ πηγάζει ἀπὸ τὴν ἐνεργὸν θέλησιν πρὸς ἐπικράτησιν, ἀπὸ ἓν εἶδος κράτους ἐν τῇ γεννέσει του καὶ ὑφίσταται ἐφ' ὅσον πραγματικῶς ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἐπιβληθῇ (6). Ποία ὅμως εἶναι ἡ βαθυτέρα ἔννοια τῆς ὑπὸ τοῦ Μουσσολίνι ἀντιπαρατάξεως τοῦ Κράτους εἰς τὸ ἔθνος καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ προτιμήσεως τοῦ πρώτου; Οἱ βαθύτεροι λόγοι αὐτῆς τῆς θεωρητικῆς καταστευῆς εἶναι δύο: α) Τὸ Κράτος διὰ τὸν Μουσσολίνι ἀντιπροσωπεύει τὴν ἐνεργητικὴν δύναμιν ἔναντι τοῦ Ἔθνους, ὅπερ δὲν σημαίνει τίποτε ἄλλο ἢ σύνολον ἰδιοτήτων αἰτινες ὡς τοιαῦται μόνον εἶναι παθητικά. Τὸ Κράτος γεννᾷ τὸ Ἔθνος εἶναι ἰσότημον διὰ τὸν Μουσσολίνι μὲ τὴν ἀλήθειαν ὅτι ἡ ἐνεργὸς δύναμις εἶναι ἀνωτέρα οἴασθῆποτε παθητικῆς καταστάσεως ἢν αὐτὴ αὕτη ἡ δύναμις δημιουργεῖ. Ἡ ἐθνικότης δὲν ἀρκεῖ διὰ νὰ δημιουργήσῃ ἀξίωσιν ὑποτασσομένη ἀναγκαστικῶς εἰς τὸ Κράτος ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑφίσταται. Ἐντεῦθεν προκύπτει ἀναγκαστικῶς ἡ θέσις τοῦ Φασιστικοῦ Κράτους ἔναντι τῶν μειονοτήτων, ἃς προσπαθεῖ διὰ τῆς βίας νὰ ἐξαφανίσῃ καὶ νὰ καταστήσῃ ὁμοιομόρφους πρὸς τὸν λοιπὸν λαόν. β) Ἡ πρωτεύουσα θέσις τοῦ Κράτους ἔναντι τοῦ Ἔθνους σημαίνει ὅτι ὁ Φασισμὸς δὲν θεωρεῖ τὸ Κράτος ὡς ἔχον ἀναγκαστικῶς τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ὑπηρετῇ ἐθνικὰς ἀξίας καὶ ὡς ἀντλοῦν τὸ κῦρὸς του ἀπὸ τὴν ἰκανότητά του ἢ μὴ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὰς ἀξίας αὐτάς. Ἡ πνευματικὴ ὄντοτης «Κράτος» ἀπεκδύεται ἀπὸ οἴανδῆποτε κατὰ παράδοσιν ἐπένδυσίν της καὶ δὲν ἀπομένει τίποτε ἄλλο διὰ τὴν πλήρωσίν της ἢ ἡ θέλησις, ἡ ἀπόλυτος αὐθαίρετος θέλησις, τῶν ἀτόμων τῶν ἀποτελούντων τὸ Κράτος.

Ἡ σύνθεσις τοῦ Κράτους μὲ τὸν Ἐθνικισμὸν ἐπιτυγχάνεται ἀργότερον μέσῳ ἑνὸς ἄλλου κοινοῦ χαρακτηριστικοῦ τῆς δυνάμεως καὶ τῆς θελήσεως πρὸς κατίσχυσιν, ἀλλὰ τοῦτο πρὸς τὸ παρὸν εἶναι ἀδιάφορον. Τὸ οὐσιῶδες εἶναι ὅτι διὰ τὸν Μουσσολίνι τὸ Κράτος εἶναι τὸ ὑπερέχον καὶ προβαδίζον τοῦ Ἔθνους. Τὸ Κράτος ὅμως κατὰ τὸν Μουσσολίνι δὲν δύναται νὰ ζήσῃ ἂν δὲν ἐξελισσῆται. Διὰ τοῦτο δὲν δύναται νὰ περιορίζηται εἰς τὸ νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν θέλησίν του ἐπὶ τοῦ ἀτόμου καὶ νὰ προάγῃ οὕτω τὴν πνευματικὴν ζωὴν (6). Τὸ Κράτος ἔχει τὴν ἀποστολὴν νὰ δεικνύῃ τὴν ἑαυτοῦ ὄντοτητα καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν ἑαυτοῦ θέλησιν πρὸς τὰ ἔξω, νὰ προσπαθήσῃ νὰ ἐξελιχθῇ καὶ νὰ ἐπεκταθῇ, διὰ νὰ καταδείξῃ

ἀκριβῶς τὴν ὑπαρξίν του. Ἐδῶ βλέπομεν καθαρὰ τὸν ἱμπεριαλισμὸν τοῦ Φασισμοῦ καὶ τοῦ Μουσουλίνι. Ὁ ἱμπεριαλισμὸς ὅμως αὐτὸς δὲν εἶναι ἀνεξάρτητος καὶ αὐθαίρετος· εἶναι συνέπεια τῆς ἀρχῆς τῆς θελήσεως πρὸς ἐπικράτησιν. Ἀπὸ αὐτὴν προκύπτει καὶ εἰς αὐτὴν στηρίζεται. Διὰ τοῦτο ὁ φασιστικὸς ἱμπεριαλισμὸς δὲν ἀποτελεῖ πρωταρχικὸν στοιχεῖον τοῦ Φασισμοῦ, ἀλλὰ δευτερευόν, καί, παρ' ὅλην τὴν θέσιν ἣν ἔχει ἐν τῇ Ἰταλικῇ φασιστικῇ θεωρίᾳ, ἀσφαλῶς δύναται νὰ λείψῃ, ἂν ὁ ἱμπεριαλισμὸς ἐξέρχεται τῶν δυνατοτήτων ἃς διαγράφει ἡ πραγματικότης. Ὅτι ὁ ἱμπεριαλισμὸς εἶναι συνέπεια τῆς θελήσεως πρὸς ἐπικράτησιν, τῆς βασικῆς αὐτῆς καὶ θεμελιώδους ἀρχῆς τοῦ Φασισμοῦ, αἰσθάνεται τόσον ὁ Μουσουλίνι, ὥστε εἰς τὸ τέλος τῆς παραγράφου ὅπου κηρύσσει τὸν ἱμπεριαλισμὸν προσθέτει τὴν ἐξῆς μνημειώδη φράσιν: «Così puo adeguarsi alla natura dell' umana volontà, che nel suo sviluppo non conosce barriere e che si realizza provando la ma infinità» (6) (Διὰ τοῦτο δύναται νὰ παραβληθῇ (τὸ κράτος) πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν φύσιν τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως, ἥτις δὲν γνωρίζει ἐμπόδια καὶ ὄρια εἰς τὴν ἐξέλιξίν της καὶ ἥτις πραγματοποιεῖται καταδεικνύουσα τὸ ἀπεριόριστόν της). Λόγοι οἱ ὅποιοι, ἂν δὲν δηλώνουν καθαρὰ, ἐν τούτοις ἀφήνουν νὰ διαφαίνεται ἡ ὑπεράνθρωπος θέλησις ἥτις κρύπτεται ὀπισθὲν των. Οὐδεμία καλυτέρα ἀπόδειξις τῆς ὀρθότητος τῆς θεωρίας μας δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀπὸ αὐτὴν τὴν «δικαιολόγησιν» τοῦ φασιστικοῦ ἱμπεριαλισμοῦ, ὅστις δὲν ἔχει οὐδὲν τὸ κοινὸν μὲ τὴν συνήθη θεωρίαν τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ, ἥτις στηρίζεται ἢ εἰς οἰκονομικὰς ἢ εἰς ἐθνικιστικὰς βάσεις. Τὸ Φασιστικὸν Κράτος ἀποτελεῖ ἓνα ἀνώτερον βαθμὸν εἰς τὴν θεωρητικὴν αὐτὴν ἀντίληψιν περὶ τοῦ Κράτους γενικῶς. Δὲν εἶναι μόνον τεταγμένον εἰς τὸ νὰ θέτῃ ὄρια εἰς τὰς διαφόρους ἐπιδιώξεις τῶν ὑποτελῶν, ὅπως ἤθελεν ὁ φιλελευθερισμὸς (7). Θέλει νὰ εἶναι καὶ εἶναι ἐσωτερικὸς ψυχικὸς κανὼν καὶ ρυθμιστὴς κάθε ἀνθρώπου. Τὸ Φασιστικὸν Κράτος διαπερᾷ τὸ σωματικὸν περίβλημα καὶ ἐγκαθίσταται εἰς τὰς ψυχὰς τόσον τοῦ ἀνθρώπου τῆς δράσεως ὅσον καὶ τοῦ ἀνθρώπου τῆς σκέψεως, τοῦ καλλιτέχνου ὅσον καὶ τοῦ ἐπιστήμονος, καὶ γίνεται ψυχὴ τῆς ψυχῆς των!

«Il mo principio ispirazione centrale dell'umana personalità vivente nella comunità civile scende nell'profonde e si annida nel cuore dell' homo d'azione come del pensatore, dell'artista come delle scienziato : anima dell' anima».

Ποίαν ἔννοιαν ὅμως ἔχει ἡ ρῆσις ὅτι ὁ Φασισμὸς θέλει νὰ γίνῃ ψυχὴ τῆς ψυχῆς τῶν ὑποτελῶν του; Ἡ ἔννοια τῆς περιφήμου

αὐτῆς ιδέας εἶναι διπλῆ. Ἐφ' ἑνὸς συμβολίζει μίαν πραγματικὴν ἐπιδίωξιν καὶ θέλησιν τοῦ Φασισμοῦ καὶ ἀνήκει οὕτως εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ιδεολογίαν, ἄφ' ἑτέρου ἀποτελεῖ μέρος τῆς ἐξωτερικῆς ιδεολογίας.

α) Τὸ γεγονός ὅτι ὁ Φασισμὸς ἐγκαθίσταται καὶ ἐμφωλεύει εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ὑποτελῶν σημαίνει ὅτι ὁ Φασισμὸς δὲν θέλει νὰ ἀλλάξῃ αὐτὴν τὴν ψυχὴν, αὐτὴν τὴν ψυχοσύνθεσιν τῶν ὑποτελῶν του καὶ ἀνήκει εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ιδεολογίαν τοῦ Φασισμοῦ.

β) Τὸ γεγονός ὅτι ὁ Φασισμὸς ἐγκαθίσταται καὶ ἐμφωλεύει (*si annida*) εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ὑποτελῶν σημαίνει ὅτι ὁ φασισμὸς ἀποτελεῖ θέλησιν αὐτῶν τούτων τῶν ὑποτελῶν, οἵτινες θέλουν καὶ ἀποδέχονται τὰς θυσίας ἅς παρ' αὐτῶν ζητεῖ τὸ Κράτος. Ὁ Φασισμὸς δὲν εἶναι δικτατορία, ἀλλὰ δημοκρατία πνευματικὴ, ἀφοῦ στηρίζεται εἰς τὴν θέλησιν καὶ τὴν ψυχὴν ὅλων. Ἴδου ἡ ἐξωτερικὴ ιδεολογία.

Εἰς τὴν τελευταίαν ὁμως, τὴν 13ην, παράγραφον, μὲ τὴν ὁποίαν κλείνει τὸ Α' μέρος τοῦ βιβλίου του, ὁ Μουσσολίνι ἐπανέρχεται εἰς τὴν πραγματικὴν ἐσωτερικὴν ιδεολογίαν καὶ, στηριζόμενος ἀκριβῶς εἰς τὸ γεγονός (ὑπερ ἄνωτέρω ἐτόνισεν) ὅτι ὁ φασισμὸς δὲν θέλει μόνον «νὰ νομοθετῆ καὶ νὰ ἰδρῦθῃ θεσμοὺς, ἀλλὰ θέλει νὰ ἐκπαιδεύσῃ καὶ νὰ προαγάγῃ τὴν πνευματικὴν ζωὴν», ζητεῖ τὴν **ἀπεριόριστον δύναμιν** διὰ τὸ Κράτος τὸ ὁποῖον ταυτίζεται μὲ τὸν **ἑαυτὸν του**» (*Il fascismo*) vuole rifare non le forme de la vita umana, ma il contenuto, l' homo, il carattere, la fede. q. a questo fine vuole disciplina e autorità che scenda addentro negli spiriti e vi domini incontrastata (7). (ὁ Φασισμὸς) θέλει νὰ ἀνανεώσῃ ὄχι τοὺς τύπους τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, ἀλλὰ τὸ περιεχόμενον, τὸν ἄνθρωπον, τὸν χαρακτῆρα, τὴν πίστιν. Καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν θέλει πειθαρχίαν καὶ δύναμιν, ἡ ὁποία ἐπεκτείνεται ἕως τὰ μύχια τοῦ πνεύματος καὶ ζητεῖ ἀδιαφιλονείκητον ἐξουσίαν). Ἡ ἀπαίτησις αὐτὴ περικλείει ἐν σπέρματι ὀλόκληρον τὸ πνεῦμα τοῦ φασισμοῦ, ὀλόκληρον τὴν ἀπεριόριστον θέλησιν πρὸς ἐπιβολὴν ἐξ ἧς ἐμφορεῖται. Εἰς τὴν σελ. 8 τῆς μελέτης του ὁμολογεῖ ὁ Μουσσολίνι ὅτι ὁ Φασισμὸς ὡς δρᾶσις προηγήθη τοῦ Φασισμοῦ ὡς ιδέας καὶ προγράμματος, καὶ τοῦτο εἶναι σημαντικώτατον διὰ τὴν ἐσωτερικὴν ιδεολογικὴν σύστασιν τοῦ Φασισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀναγκαστικῶς ἔχει μίαν φιλοσοφίαν τῆς δράσεως καὶ τῆς πραγματοποιήσεως, ἀφοῦ ὁ μόνος σκοπὸς τῆς θεωρίας εἶναι νὰ δικαιολογήσῃ καὶ νὰ τακτοποιήσῃ ἤδη ὑπάρχουσας δρᾶσιν καὶ ἔνστικτα ἔτοιμα νὰ ἐκδηλωθοῦν. «Il fascismo non fu tenuto a balia da una dottrina elaborata in

precedeua a tavolino: nacque da un bisoquo de azione e fu azione; non fu partito ma nei primi due anni, antipartito e movimento» (9). (Ὁ Φασισμὸς δὲν περιορίζετο ἀπὸ μίαν θεωρίαν ἐπεξεργασθεῖσαν ἐκ τῶν προτέρων ἐπὶ τοῦ γραφείου· ἐγεννήθη ἀπὸ μίαν ἀνάγκην δράσεως καὶ ὑπῆρξε δρᾶσις· δὲν ἦτο κόμμα, ἀλλὰ κατὰ τὰ δύο πρῶτα ἔτη ἀντίκομμα καὶ κίνησις). Ἡ ὁμολογία αὕτη τοῦ Μουσσολίνι ὅτι ὁ Φασισμὸς ἐγεννήθη ἀπὸ μίαν ἀνάγκην δράσεως καὶ εἶναι δρᾶσις εἶναι σημαντικωτάτη. Τὸ στοιχεῖον τῆς δράσεως καὶ τῆς πραγματοποιήσεως εἶναι οὐσιῶδες διὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἰδεολογίαν τοῦ Φασισμοῦ, διότι ἀποτελεῖ συνέπειαν τῆς γενικῆς αὐτὸν διεπούσης ἀρχῆς τῆς θελήσεως πρὸς ἐπικράτησιν. Ἡ ἰδεολογία τοῦ Φασισμοῦ ἐγεννήθη ὡς πραγματοποιήσις, ὡς βιαία καταστολὴ τῶν ἀντιθέτων μὲ αὐτὴν ἰδεολογιῶν, πρὶν καταρτισθῆ θεωρητικῶς ἐκ τῶν προτέρων (1!). Ὁ Φασισμὸς ἀρνεῖται τὴν **δυνατότητα καὶ χρησιμότητα** τῆς αἰωνίας εἰρήνης καὶ ἀποδέχεται τὸν πόλεμον, διότι «ἐντείνει εἰς τὸ μέγιστον σημεῖον ὅλας τὰς ἀνθρωπίνας ἐνεργείας» (11). Τὸν πόλεμον τὸν ἐπιζητεῖ καὶ τὸν θέλει ὁ Φασισμὸς, μόνον διότι ἀποτελεῖ αὐτὴν «ὑπέρεντασιν τῆς ζωῆς». Καὶ ὁμολογεῖ εἰς τὴν αὐτὴν παράγραφον ὁ Μουσσολίνι ὅτι αὐτὴν τὴν «ἀντιειρηνιστικὴν διάθεσιν τὴν θέλει ἐπεκτεινομένην ἐφ' ὅλοκλήρου τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων, τὴν θέλει ὡς σύμβολον τῆς κοινωνικῆς ζωῆς». Ἡ ζωὴ, ἡ ἐντατικῶς βιωθεῖσα ζωὴ, εἶναι τὸ ἰδεῶδες τοῦ Φασισμοῦ: (Il fascismo) comprende la vita come dovere elevazione, conquista: la vita che devre encre alta e piena» (Ὁ Φασισμὸς ἀντιλαμβάνεται τὴν ζωὴν ὡς καθῆκον, ὡς ἐξύψωσιν, ὡς κατάκτησιν· θέλει τὴν ζωὴν ἢ ὅποια πρέπει νὰ εἶναι ὑψηλὴ καὶ γεμάτη). Ὁ πόλεμος ἀποτελεῖ ἀναμφισβητήτως συνέπειαν τῆς ὅλης ἐσωτερικῆς φασιστικῆς ἰδεολογίας. Ἐὰν δὲ ὁ Μουσσολίνι διακηρύσσει αὐτὴν τὴν φιλοσοφίαν τῆς ζωϊκῆς ὑπερεντάσεως καὶ πρὸς τὰ κάτω καὶ πρὸς τοὺς ὑποτελεῖς, τοῦτο συμβαίνει διότι εἰς τὸν πόλεμον, ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἢ «**μανία τῆς καταστροφῆς**», μίγνυνται ὁ Κυβερνῶν μὲ τὸν ὑποτελεῖ εἰς τὴν ὑψίστην τῶν πράξεων καὶ τῶν θυσιῶν. Ἐδιαφέρον διὰ τὴν ἰδεολογίαν καὶ κοσμοθεωρίαν τοῦ Φασισμοῦ εἶναι τὸ σημεῖον ὅπου ὁ Μουσσολίνι προσβάλλει τὴν βᾶσιν τῆς σοσιαλιστικῆς κοσμοθεωρίας, ἣτις εἶναι ἡ ἰδέα «**τῆς οἰκονομικῆς εὐδαιμονίας**» (13). Ἡ εὐδαιμονία, ὅπως τὴν ἀντιλαμβάνεται ὁ σοσιαλισμὸς, ἡ ὑλικὴ εὐδαιμονία, καταντᾷ νὰ κάμη τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἔχουν ὡς ἰδεῶδες νὰ εἶναι «**χορτασμένοι καὶ παχυλοί**», πρᾶγμα ἀντικρὺς ἀντιτιθέμενον εἰς τὴν φιλοσοφίαν τῆς δράσεως

καὶ τῆς ἐνεργείας τοῦ Φασισμοῦ. Ὅπως ὁ φασισμὸς ἀρνεῖται τὰς ἰδεολογικὰς βάσεις τοῦ σοσιαλισμοῦ, οὕτως ἀντιτίθεται ἀπολύτως πρὸς τὰς «δημοκρατικὰς» καὶ «λαοκρατικὰς» τάσεις. Ἐὰν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀπεμάκρυνε καὶ ἀντέθετε τὸ Φασισμὸν εἰς τὸν Σοσιαλισμὸν ἦτο τὸ περιεχόμενον τῶν ἐπιδιώξεων του, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δημιουργεῖ ἀνυπέρβλητον χάσμα μεταξὺ Φασισμοῦ καὶ Δημοκρατίας εἶναι τὰ μέσα τῆς ἐπιτεύξεως τοῦ σκοποῦ. Τὴν ριζικὴν του ἀγεφύρωτον ἀντίθεσιν πρὸς τὴν Δημοκρατίαν διατυπώνει ὁ Μουσσολίνι εἰς τὴν ἐξῆς μνημειώδη φράσιν : «Il fascismo nega de il numero per il semplice fatto di evaere numero possa dicigore la società humaine» (14). (Ὁ Φασισμὸς ἀρνεῖται ὅτι ὁ ἀριθμὸς δικαιούται ἐκ τοῦ ἀπλοῦ λόγου ὅτι εἶναι ἀριθμὸς νὰ διοικῆ τὰς ἀνθρωπίνους κοινωνίας). **Τὸ πλῆθος καὶ ὁ ἀριθμὸς δὲν δημιουργεῖ δικαίωμα εἰς τὴν κυβέρνησιν τῶν ἀνθρωπίνων κοινωνιῶν, ἥτις ἀνήκει εἰς τοὺς ἀρίστους.** Ἡ ῥῆσις αὕτη ἀνήκει τόσον εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ὅσον καὶ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἰδεολογίαν τοῦ Φασισμοῦ. Εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἰδεολογίαν ἀνήκει ἡ ἔκφρασις τῆς πίστεως τῶν Φασιστῶν καὶ τοῦ Ἀρχηγοῦ των, ὅστις, θεωρῶν ἄριστον τὸν ἰσχυρότερον καὶ τὸν ἐπιβάλλοντα τὰς θελήσεις του, δὲν δύναται νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸ δικαίωμα τοῦ ἄρχειν εἰς ὑποδεεστέρους του. Ὡς ἐξωτερικὴ ἰδεολογία ὁμως συγχρόνως ἐκφράζει τὴν θέλησιν τοῦ κυβερνωμένου νὰ κυβερνᾶται οὐχὶ ἀπὸ τὸ τυχαῖον ἄθροισμα τῶν ψήφων, ἀλλ' ἀπὸ ἐκείνους οὓς αὐτὸς κρίνει ἀρίστους. Ἡ πλάνη ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι δὲν ὑπάρχουν ἄριστοι ἄνδρες γενικῶς ἀνεγνωρισμένοι οὔτε καὶ ἂν ὑπῆρχον αὐτοὶ ὑφίσταται καμμία ἐγγύησις ὅτι θὰ ἦσαν ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι καὶ θὰ ἐκυβέρνην ἐπὶ Φασισμοῦ. Ὁ Φασισμὸς κυβερνᾷ θέσει καὶ δημιουργεῖ ἐκ τῶν ὑστέρων τὸ δόγμα ὅτι ἀποτελεῖ τοὺς ἀρίστους. Οἱ Φασισταὶ εἶναι ἄριστοι, διότι ἐπεκράτησαν καὶ κυβερνοῦν, ὄχι κυβερνοῦν διότι εἶναι ἄριστοι. Ἴσως ἀκριβῶς τὸ σημεῖον αὐτὸ τῆς πραγματικῆς ἐπικρατήσεως νὰ ἀποτελῆ τὸ μεταφυσικὸν κριτήριον τῆς ἀρετῆς. Πάντως εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι ἐν προκειμένῳ ἡ «**Κύβερνησις τῶν ἀρίστων**» ἀνήκει τόσον εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ὅσον καὶ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν ἰδεολογίαν, διότι χρησιμοποιεῖται ὁ ὅρος «ἄριστοι» ὑπὸ διπλὴν ἔννοιαν. Διὰ τοὺς φασίστας «ἄριστοι» εἶναι οἱ κυβερνῶντες, διὰ τοὺς ὑποτελεῖς δημιουργεῖται τὸ δόγμα ὅτι οἱ κυβερνῶντες εἶναι κυβερνῶντες διότι εἶναι ἄριστοι. Διὰ τοὺς ὑποτελεῖς ἡ ἔννοια «ἄριστοι» μένει ἄνευ περιεχομένου συγκεκριμένου, ἐνῶ διὰ τὸν Φασισμὸν οἱ ἄριστοι ταυτίζονται μὲ τοὺς κρατοῦντας, τοὺς ἰσχυροτέρους. Ἀλλὰ τὴν δημοκρατίαν προσβάλλει

ὁ Μουσσολίνι καὶ ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως: ἀπὸ αὐτῆς ταύτης τῆς δημοκρατικῆς σκοπιᾶς. Καὶ ἡ προσβολὴ αὐτὴ εἶναι ἡ πλέον σκληρὰ καὶ ἡ βαθύτερον πληγώνουσα. «Φαντάζονται, λέγει, οἱ πολλοὶ ὅτι ἡ Δημοκρατία εἶναι τὸ πολίτευμα ὅπου ὁ λαὸς εἶναι ὁ κυρίαρχος. Ὅποια πλάνη! Πραγματικῶς ἡ κυριαρχία ἐπὶ δημοκρατίας εὐρίσκειται εἰς χεῖρας μυστικᾶς καὶ ἀνευθύνους, ὄχι εἰς τὰς χεῖρας τοῦ λαοῦ. «Ἡ δημοκρατία εἶναι πολίτευμα ἄνευ βασιλέως, ἀλλὰ μὲ πολλοὺς βασιλεῖς, πολὺ πλέον ἀπαιτητικούς, τυραννικούς, καὶ ἀρπακτικούς ἀπὸ ἓνα μόνον βασιλέα, ἔστω καὶ τύραννον» (14). Ἡ φράσις αὐτή, ἣν ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες ὀφείλομεν νὰ αἰσθανώμεθα περισσότερο παντὸς ἄλλου, ἀποτελεῖ πραγματικὴν ἀποκάλυψιν καὶ πραγματικὸν σύμβολον. Ἡ δημοκρατία ὡς ἐπικράτησις τῆς θελήσεως τῶν περισσοτέρων δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν πραγματικότητα οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχη. Ὑπάρχει μόνον χάος ἀλληλοσυγκρουομένων καὶ ἀλληλοἰσορροπομένων δυνάμεων, ὅπου οἱ ἐπιτήδριοι ἐπιπλέουν, φροντίζοντες νὰ ἐκμεταλλεύωνται τὰ πάντα χάριν τῶν συμφερόντων των. Βαθύτεραν κριτικὴν τῆς δημοκρατίας ὁμολογοῦμεν ὅτι πούθεν ἄχρι τοῦδε δὲν ἀνεύρομεν. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τῆς μορφῆς τοῦ πολιτεύματος, βασιλεία ἢ δημοκρατία, τοῦτο διὰ τὸ φασισμὸν δὲν ἔχει βαθύτεραν σημασίαν. Τὸ οὐσιῶδες διὰ τὸν Φασισμὸν εἶναι ἡ ζωὴ, ἣτις διαρρέει ἐντὸς τοῦ πλαισίου, ὄχι τὸ πλαίσιον. Ὅπως ὑπάρχουν δημοκραταὶ ἀπολυταρχικαὶ καὶ ἀντιδραστικαί, ὑπάρχουν μοναρχαὶ μὲ τὰς ῥιζικωτέρας τῶν πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ἐπιδιώξεων (14). Ὁ Φασισμὸς, ἐνδιαφερόμενος διὰ τὸ περιεχόμενον τῶν κρατικῶν ἐπιδιώξεων, δὲν ἐνδιαφέρεται διὰ μίαν ἀπολύτως δευτερεύουσαν λεπτομέρειαν. Ὁ φιλελευθερισμὸς κατὰ τὸν Μουσσολίνι, ἱστορικῶς θεωρούμενος, εἶναι ἓν προῖόν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος καὶ ὄχι, ὅπως θέλουν μερικοὶ νὰ τὸν παραστήσουν, ὡς αἰῶνιον ἰδεῶδες τῆς ἀνθρωπότητος (16). Χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι ὁ γερμανικὸς λαὸς, εἰς ἓκ τῶν μᾶλλον προηγμένων ἀπὸ ἀπόψεως πολιτισμοῦ λαῶν δὲν ἐγνώρισε πραγματικῶς οὐδέποτε τὴν ἐλευθερίαν. Ὁ φιλελευθερισμὸς, μὴ δυνάμενος νὰ λύσῃ τὰ προβλήματα τῆς ἀνθρωπότητος, ἐπεσώρευσε σωρείαν γορδίων δεσμῶν, οὓς ἐπεζήτησε νὰ λύσῃ διὰ τῶν ἑκατομβῶν τοῦ παγκοσμίου πολέμου (17). Ἦδη ὁ φιλελευθερισμὸς, ὑποχωρεῖ εἰς τὴν παγκόσμιον συνείδησιν, ἣτις διαισθάνεται ὅτι οὗτος ὁδηγεῖ πρὸς τὴν βεβαίαν καταστροφὴν τοῦ Κράτους (17). Τὸ ὅτι ὁ Φασισμὸς εἶναι πολέμιος κάθε φιλελευθερισμοῦ δὲν πρέπει νὰ παρασύρῃ εἰς τὸ νὰ πιστευθῇ ὅτι ὁ Φασισμὸς θέλει νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς τὰ ὀπίσω, εἰς τὰς πρὸ τοῦ 1789

ιδέας, περί διαφορισμοῦ τῶν τάξεων καὶ ὅτι ἔχει ἐκλέξει ὡς προφήτην του τὸν *Joseph le Maistre*. Τοῦτο δίδει ἀφορμὴν εἰς τὸν Μουσσολίνι νὰ ἀναπτύξῃ ἐν ἀπὸ τὰ βασικώτερα μοτίβα τοῦ φασισμού, τὸν **ῥεαλισμόν** του. Ὁ Φασισμός, ὡς καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ μανιφέστου τούτου ἐλέχθη, δὲν εἶναι διδασκαλία *a priori*, ἀλλ' εἶναι θεωρία πηγάζουσα ἀπὸ τὴν πραγματικότητα, ἀπὸ ὠρισμένας ιστορικὰς περιστάσεις, αἱ ὁποῖαι ὡς τοιαῦται εἶναι ἀνεπανάληπτοι. Διὰ τοῦτο εἶναι κατὰ βάσιν ἀδύνατον νὰ συμπίπτῃ ὁ Φασισμός με οἰανδήποτε τῶν προγενεστέρων πολιτικῶν θεωριῶν. Οὕτω διὰ πρώτην φορὰν συμβαίνει νὰ κυβερνᾷ ἐν κόμμα ὀλοκληρωτικῶς ἐν ὀλόκληρον ἔθνος. Τούναντίον εἶναι ἀδύνατον νὰ εἶναι ὁ Φασισμός ἢ οἰαδήποτε ἄλλη θεωρία ἐντελῶς ξένος πρὸς τὰς πρὸ αὐτοῦ πολιτικὰς θεωρίας. Ἐχει λάβει οὗτος τόσον ἀπὸ τὰς «προοδευτικὰς» ὅσον καὶ ἀπὸ τὰς «συντηρητικὰς» κοσμοθεωρίας τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔχουν ἀκόμη ζωὴν καὶ ἀξίαν. Οὐδεμία πολιτικὴ θεωρία εἶναι ἀπολύτως πρωτότυπος. Οὔτε ἡ θεωρία τοῦ Φασισμού. Ἀποτελεῖ δὲ καθαρὰν ἀνοησίαν νὰ θεωρῆται τὸ Φασιστικὸν κράτος ὡς ὅμοιον με τὸ μεσαιωνικὸν κράτος (21). Διότι ὁ Φασισμός θέλει τὸ κράτος νὰ στηρίζεται ἐπὶ εὐρείας λαϊκῆς βάσεως. Τὸ ἄτομον ὑπὸ τὸ φασιστικὸν καθεστῶς δὲν ἐξαφανίζεται, ἀλλὰ «πολλαπλασιάζεται» ἀπὸ τὴν ἠνωμένην δύναμιν τῶν ἄλλων. Ἡ τελευταία παράγραφος 13 τοῦ δευτέρου μέρους ἀποτελεῖ μίαν τῶν φωτεινοτέρων καὶ ὠραιότερων σελίδων τοῦ φασιστικοῦ εὐαγγελισμοῦ. Συνοψίζων ὁ Μουσσολίνι τὴν ὅλην διδασκαλίαν καὶ ἀπορρίπτων κάθε ἐξωτερικὴν ἐπένδυσιν τῆς πραγματικῆς ιδεολογίας, δίδει τὸ πνεῦμα τοῦ Φασισμού εἰς μίαν καὶ μόνην φράσιν «*Lo stato fascista é una volontà di potenza e d'umpevio*» (22). (Τὸ φασιστικὸν κράτος εἶναι μία θέλησις διὰ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐπικράτησιν). Καὶ περαιτέρω ἐπεξηγεῖ ὅτι ὁ ἱμπεριαλισμός τοῦ φασισμού δὲν ἔχει ὡς ἀναγκαίαν συνέπειαν τὴν κατάκτησιν ἐδαφῶν. Ἀποτελεῖ μίαν ἐκδήλωσιν μιᾶς ἐσωτερικῆς διαθέσεως, διότι ὁ φασιστικὸς ἱμπεριαλισμός εἶναι, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐλέχθη, «μῖα ἐκδήλωσις ζωτικότητος» (*una manifestazione di vitalità*).

Ἀλλὰ ὁ Φασισμός δὲν εἶναι μόνον μία διδασκαλία, εἶναι μῖα πίστις. Καὶ τὸ ὅτι εἶναι πίστις ἀποδεικνύει τὸ γεγονός ὅτι ὁ Φασισμός ἔχει νὰ δείξῃ νεκροὺς καὶ μάρτυρας. Καὶ εἰς τὸ τέλος ὁ Μουσσολίνι, παρ' ὅλην τὴν **ἀντιιστορικὴν** κατεύθυνσιν τοῦ Φασισμού, αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ στηρίξῃ τὸν Φασισμόν εἰς μίαν ἀνωτέραν ὑπερχρονικὴν βάσιν καὶ ἐκφράζει τὴν πεποί-

θησιν ὅτι ὁ Φασισμὸς, ὁ ἀρνητὴς τοῦ ἱστορικοῦ καὶ πολέμιος κάθε δεσμεύσεως, ἀποτελεῖ σταθμὸν ἐν τῇ ἐξελίξει καὶ ἱστορίᾳ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Προσωπικῶς εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ τελευταῖα αὐτῆ στροφή εἶναι ἐξωτερικὴ ἰδεολογία καὶ ὅτι ὁ Μουσσολίνι κατὰ βάθος θεωρεῖ ὅλην τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν κατωτέραν τοῦ Φασισμοῦ.

Πάντως εἴτε θεωρήσωμεν τὴν φράσιν ταύτην ὡς ἀποτελοῦσαν ἐξωτερικὴν ἰδεολογίαν εἴτε τὴν θεωρήσωμεν ὡς στιγμιαίαν ψυχικὴν ἀδυναμίαν τοῦ δημιουργοῦ τοῦ Φασισμοῦ, οὐδεμίαν σημασίαν ἔχει διὰ τὴν βαθυτέραν πίστιν τοῦ Φασισμοῦ.

Δημήτριος Βεζανῆς